

Концепція розвитку факультету фізичного виховання: соціально-педагогічні засади



Сергій ВІЦЬКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету фізичного виховання,

Володимир ПРИСТИНСЬКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теоретичних та методичних основ фізичного
виховання і реабілітації

Сучасна освітня парадигма, а також її складова щодо фізичної культури і спорту ґрунтуються на засадах формування культури здоров'я й здорового способу життя особистості. Інтеграція України до європейського та світового співтовариства потребує інтенсивних змін в освітньому просторі сучасного суспільства, що відповідає цілям розвитку людства, прийнятих на Саміті Тисячоліття ООН [7; 8]. Ці зміни зумовлені багатьма чинниками, серед яких важливе місце посідають трансформаційні процеси в соціальній, науковій, культурологічній, духовній сферах, а також необхідність формування нових цілей в освіті [7; 8; 9]. У цьому контексті особливої значущості набуває вивчення соціально-педагогічного та культурологічного досвіду діяльності вищих навчальних закладів України. Аналіз та узагальнення його, за твердженнями І.Беха, В.Григоренка, С.Омельченко, Г.Шевченко, дозволять виокремити закономірності, умови, чинники та напрями подальшого розвитку вищої педагогічної школи на засадах інноваційної спрямованості, а також унеможливить прояви негативних факторів щодо її модернізації [1; 4; 8; 9].

В умовах сьогодення шкільна здоров'язбережувальна освіта, а в зв'язку з цим і проблема якості підготовки вчителя фізичної культури набувають стратегічного значення і привертають увагу державних та громадських кіл суспільства, його соціальних інститутів як пріоритетний напрям соціального, наукового, культурного й економічного розвитку. Здоров'я та рівень культури здорового способу життя людини повинні стати основними критеріями ефективності реалізації цих процесів [1; 3; 6].

Мета статті – узагальнити історичні, соціальні, наукові, спортивно-педагогічні, культурологічні аспекти діяльності факультету фізичного виховання

ДДПУ, на основі яких виокремити та обґрунтувати соціально-педагогічні й аксіологічні чинники його подальшого розвитку.

Із середини 1980-х років в Україні проблема збереження здоров'я дітей і підлітків упродовж навчання в загальноосвітній школі надзвичайно актуалізувалася. Зважаючи на певний дефіцит учительських кадрів з фізичної культури, в структурі фізико-математичного факультету Слов'янського державного педагогічного інституту відкрито відділення, яке у 1987 р. набуло статусу факультету фізичного виховання (Постанова Міністерства народної освіти України від 6 лютого 1985 р. №57).

Відкриття факультету стало визначальною віхою в розвитку навчального закладу та фізкультурно-оздоровчого і спортивного руху в Донецькій області. Важливе значення у його становленні відіграли провідні фахівці в сфері управління освітою та фізичного виховання і спорту регіону Р.М. Михайлов, Ю.В. Васильєв, Б.А. Мирончук, В.Г. Григоренко. Багато зусиль для забезпечення його матеріально-технічної бази, формування кадрової політики доклали тодішній ректор інституту О.П. Хворостянов, проректор з навчально-виховної роботи В.М. Ковальчук, декан фізико-математичного факультету А.Ф. Прун, головний лікар санаторію «Шахтобудівник» В.А. Самойлович. Їхні ідеї щодо концепції організації та розвитку факультету спиралися на інтеграцію наукових, організаційно-управлінських, спортивно-педагогічних, духовно-культурологічних ресурсів Донецької області й України. Такий підхід забезпечив створення оптимальних умов професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Виконання навчального плану підготовки вчителів фізичної культури забезпечували викладачі кафедри методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін (завідувач – кандидат педагогічних наук, доцент Б.А. Мирончук, кандидат педагогічних наук, доцент С.М. Віцько, а згодом кандидат

наук з фізичного виховання і спорту А.О. Щелкунов), а також теоретичних і медико-біологічних основ фізичного виховання (завідувач – доктор педагогічних наук, професор В.Г. Григоренко). Згодом цей підрозділ трансформувався в кафедру теоретичних та методичних основ фізичного виховання і реабілітації, а також кафедру валеології та корекційної медицини (завідувач – доктор медичних наук, професор В.А. Самойлович). Деканом факультету з 1987 по 1993 рік був кандидат педагогічних наук, доцент А.О. Кудінов, з 1993 по 2002-й – кандидат педагогічних наук, доцент Б.А. Мирончук, з 2002-го – кандидат педагогічних наук, доцент С.М. Віцько.

Наукова робота і започаткування традицій на факультеті пов'язані передусім з іменем Валерія Григоровича Григоренка [6]. Професор В.Г. Григоренко в 1993 р. організував кафедру теоретичних і медико-біологічних основ фізичного виховання, на базі якої започатковано наукову школу соціально-педагогічної та корекційно-реабілітаційної кінезіології. Результатом її плідної діяльності стало відкриття аспірантури за спеціальністю «корекційна (спеціальна) педагогіка» та підготовка 15 кандидатів (О.П. Глоба, Г.В. Глоба, В.М. Пристинський, Ю.Ю. Любезнов, С.М. Віцько, Т.А. Євтухова, Т.Л. Лактюшина, Л.П. Іванченко, О.М. Зінов'єв, Д.А. Щелкунов, О.І. Холодний та ін.) і трьох докторів наук (В.Г. Григоренко, А.О. Кудінов, В.А. Самойлович), видання понад 1470 наукових праць з проблем фізичної і соціальної реабілітації дітей та підлітків з вадами психомоторного розвитку, професійно-педагогічної освіти.

Творча співпраця факультету з відомими українськими і російськими вченими забезпечила підсилення науково-методичної підготовки студентів на основі інноваційних інформаційних та діалогово-комунікативних, соціально-педагогічних технологій, а також зумовила формування у викладачів і студентів фахових, науково-дослідницьких ідей, поглядів та інтересів. Їх реалізація здійснюється нині під керівництвом доктора педагогічних наук, професора В.Г. Григоренка та доктора педагогічних наук, професора С.О. Омельченко, яка в 2008 р. очолила кафедру теоретичних та методичних основ фізичного виховання і реабілітації, а в 2012 р. була обрана ректором ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Нині в структурі факультету фізичного виховання функціонує п'ять кафедр: *теоретичних та методичних основ фізичного виховання і реабілітації* (завідувач – доктор педагогічних наук, професор С.О. Омельченко); *методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін* (завідувач – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент А.О. Щелкунов); *валеології та корекційної медицини* (завідувач – кандидат медичних наук, доцент Н.В. Гутарева); *здоров'я людини, біології, фізичного виховання та фізичної реабілітації* (завідувач – доктор біологічних наук, професор В.В. Дичко); *загальної психології* (завідувач – кандидат психологічних наук, доцент Н.П. Шайда).

Дослідження соціально-педагогічних та аксіологічних умов розвитку факультету засвідчує, що їх основу становлять концептуальні положення щодо духовно-культурологічних цінностей освіти та виховання фахової підготовки студентів і науково-педагогічної діяльності викладачів. Співробітники кафедр та студенти плідно співпрацюють з НДІ духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (директор – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г.П. Шевченко). Результатом цієї співпраці стало відкриття в структурі факультету науково-дослідної лабораторії духовного і фізичного виховання учнівської молоді та студентів (завідувач – кандидат педагогічних наук, доцент В.М. Пристинський; науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор В.Г. Григоренко). Перспективними напрямками такого співробітництва є розроблення інтерактивних соціально-педагогічних технологій фахової підготовки вчителя фізичної культури, а також фізкультурно-оздоровчої діяльності учнівської молоді. Випускники факультету (за роки його існування підготовлено понад 3500 фахівців) плідно працюють у різних ланках системи освіти України: учителями міських і сільських загальноосвітніх шкіл, викладачами кафедр фізичного виховання університетів і професійно-технічних навчальних закладів, тренерами ДЮСШ, шкіл вищої спортивної майстерності й олімпійського резерву, фахівцями фізичної і соціальної реабілітації осіб з особливостями психофізичного розвитку.

Концепція інтеграції соціально-аксіологічних, організаційно-педагогічних, наукових та духовно-культурологічних ресурсів факультету забезпечила умови для опанування студентами досвіду висококваліфікованих фахівців (тренерів-викладачів, лікарів, психологів), використання навчально-спортивної бази міста. Традиції виховної роботи забезпечують підґрунтя для формування гармонійно розвиненої та професійно вмотивованої особистості студента – активного пропагандиста здорового способу життя, культури та здоров'я. Студенти факультету мають високий рівень духовності, соціальної, фахової й творчої активності, організованості, загальної та професійно-педагогічної культури, здатні до самовиховання і самовдосконалення, самоосвіти, фахової самоактуалізації, соціально-педагогічної самореалізації.

Інтеграція означених ресурсів дозволила отримати значні результати в спортивно-педагогічній підготовленості студентів як базового чинника їхньої фахової компетентності та професійної самореалізації. Серед випускників факультету різних років спортсмени, які досягли високих результатів у спорті, а також ті, хто успішно й творчо реалізує свій фаховий рівень на тренерській роботі. Це заслужені тренери України Костянтин Степанчук, Олександр і Сергій Симахіни, Ігор Котляров, Володимир Пласто-вець, Андрій і Світлана Казначееви.

Згідно з основними положеннями концепції розвитку факультету, визначальною навчально-виховною умовою ефективної діяльності викладачів

є використання спортивних, професійно-педагогічних, наукових досягнень студентів у процесі викладання таких фахово-орієнтованих дисциплін: «Історія фізичної культури», «Теорія і методика фізичного виховання і спортивної підготовки», циклу «Спортивно-педагогічних дисциплін», «Педагогічні основи фізичної і соціальної реабілітації учнів», циклу «Психолого-педагогічних дисциплін» тощо.

Отже, аналіз діяльності факультету фізичного виховання дав змогу визначити соціально-педагогічні та аксіологічні чинники його розвитку.

1. Оптимізація професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури повинна базуватися на засадах об'єктивного визначення впливу комплексу соціально-аксіологічних умов, мотивованих фахових досягнень студентів, наукового забезпечення, матеріально-технічного і кадрового ресурсу щодо перспектив подальшого системного розвитку кафедр факультету.

2. Концепція інтеграції ресурсів суспільства, його соціальних та фізкультурно-оздоровчих інституцій є теоретичним і практичним підґрунтям подальшого розвитку вищої педагогічної школи, її структурних форм (кафедр, факультетів, профільних інститутів, педагогічних університетів). Основні положення цієї концепції практично підтверджені позитивними результатами розвитку факультету фізичного виховання, у рамках якого створено ціннісне освітньо-виховне середовище фахової підготовки майбутнього вчителя.

3. Перспективи подальшого розвитку факультету фізичного виховання пов'язані з ідеями сучасної парадигми освіти, які передбачають особистісно орієнтоване формування у студентів професійно-педагогічних здібностей, ціннісних орієнтацій, духовності, гуманістичного фахового світогляду на основі стратегічних цілей розвитку, модернізації, реформування національної освіти. Цей підхід забезпечить формування особистості вчителя фізичної культури нової формації, здатного виховувати в підростаючого покоління свідоме ставлення до здоров'я як найвищої особистісно-соціальної цінності.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості [у 2-х кн.] / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003.
2. Горашук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В.П. Горашук. – Луганск: Альма-матер, 2003. – 388 с.
3. Григоренко В.Г. Професійно-педагогічна мотивація та технологія її розвитку / В.Г. Григоренко. – Одеса: Вид-во ПУНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2003. – 147 с.
4. Григоренко В.Г. Теоретико-методологічні засади побудови концептуальної моделі формування професійних здібностей педагога / В.Г. Григоренко. – Одеса: Вид-во ПУДПУ ім. К.Д. Ушинського, 1998. – 165 с.
5. *Енциклопедія сучасної України* [у 20 т.]. – Т. 6. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – С. 426.
6. *Модернізація освіти в Україні* // Аналітичний огляд результатів Всеукраїнського опитування керівників

загальноосвітніх навчальних закладів у 2004 р. – К.: К.І.С., 2004. – 32 с.

7. *Моніторинг* якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О.І. Локшиної. – К.: К.І.С., 2004. – 128 с.
8. *Омельченко С.О.* Валеонасичений здоров'язбережувальний освітній простір вищого навчального закладу: [науково-практична розробка] / С.О. Омельченко. – Слов'янськ: СДПУ, 2012. – 166 с.
9. *Шевченко Г.П.* Духовно-нравственное воспитание учащейся молодежи / Г.П. Шевченко // Педагогика. – 2008. – №9. – С. 11–25.



Анотації

Сергій ВІЦЬКО, Володимир ПРИСТИНСЬКИЙ **Концепція розвитку факультету фізичного виховання: соціально-педагогічні засади**

У статті викладено результати синергетичного аналізу історичного, соціального, аксіологічного, наукового, спортивно-педагогічного досвіду розвитку факультету фізичного виховання Донбаського державного педагогічного університету в аспекті концепції ресурсної інтеграції складових системи професійної підготовки вчителя фізичної культури.

Ключові слова: розвиток, студенти, викладачі, результат, система, чинники, умови, особистість, досвід, ресурси, організація, духовність, виховання, цінність, інтеграція, концепція.

Сергей ВИЦЬКО, Владимир ПРИСТИНСКИЙ **Концепция развития факультета физического воспитания: социально-педагогические основы**

В статье представлены результаты синергетического анализа исторического, социального, научного, спортивно-педагогического опыта развития факультета физического воспитания Донбасского государственного педагогического университета в аспекте концепции ресурсной интеграции составляющих системы профессиональной подготовки учителя физической культуры.

Ключевые слова: развитие, студенты, преподаватели, результат, система, организация, факторы, личность, оптимизация, опыт, ресурсы, духовность, интеграция, концепция.

Sergiy VITSKO, Volodymyr PRYSTYNSKYI **The concept of the faculty of physical education: social and pedagogical principles**

The article presents of synergetic analysis of historical, social, scientific, sporting and pedagogical development of the Physical Education Department of Slavyansk State Pedagogical University in terms of resource integration. The article gives grounds for organizational, pedagogical conditions for the development of managerial, educational, scientific, cultural, spiritual, sporting and educational settings of the Faculty of Physical Education within the structure of the Pedagogical University.

Keywords: development, result, factors, optimization, experience, facility, spiritual, value, integration, concept.